

Bidrag til fynske Kirkers og Præstekalds Historie.

(Fortsættelse).

VII.

Brænderup Kirkebog.

Under ovenstaaende Titel findes i det st. Kgl. Bibliothek (Thottske Saml. 1424. 4°) et Haandskrift, der dog ingenlunde er nogen Kirkebog i den sædvanlige Betydning af dette Ord, men meget mere en Art Kirkehistorie for det nævnte Sogn. Det er en Afskrift (ved Islænderen Jon Mortensen) af et ældre Manuskript, som neppe mere er i Behold. Afskriften har Langebek formodentlig foranstaltet, i alt Fald findes der nogle Antegnelser deri med hans Haand. — Titelbladet lyder, som følger:

Brenderup Kirkebog begynt til Guds Ære allene aff
egit Hiertis Tilskyndelse aff mig Jesper Lauridtøn,
Sogne-Prest her til Brenderup och Oere Sogner, Anno
1667, ipso die Galli, sive decimo sexto Octobris.

Hør denne Bog mig og mine sande Arffvinger til, og
slet ingen anden, efftersom ieg lod den bekoste, oc paa
Sorøe, mens ieg der var Rector Regiæ Scholæ, indbinde
til enn Brug, det bekræfter jeg

Jesper Lauridtøn,
Brentrup Anno 1677, 19 Octobris, Vice-Prepositus i Vendtz
ipso die natali meo, sed Anno 1624. Herrit. m. m.

(Paa Foden af Titelbladet staar, skrevet med Langebeks Haand:
Communiceret af Slots-Presten Hr. Magister Blok¹⁾. 1752).

¹⁾ Den bekendte Personalhistoriker J. C. Bloch, der endte som
Biskop i Ribe.

Bogen begynder med en Indledning, hvori Forf. meddeler, at en fra Dr. Peder Resen under 2 Febr. 1667 udgaaet Opfordring til Præsterne om at indsende historiske Oplysninger om deres Sogne havde været Foranledning for ham til at sysselsætte sig med de kirkehistoriske Minder, der knyttede sig til Brænderup Sogn. I sine Optegnelser gaar han dog langt ud over Sognets Grændser, idet han fra Hvittfeldt, Helvaderus og andre »rivi aperti« har samlet en Del sammen, der aldeles ikke vedkommer hans egentlige Emne og i væsentlig Grad bidrager til at forplumre hans Fremstilling, saa det bliver vanskeligt at fremdrage det, der endnu kan have nogen Betydning af de ordrige Ind- og Udledninger, hvori han har indsvøbt de faktiske Oplysninger om Brænderup Sogn, han har haft til Raadighed. Sognets Præstearkiv indeholdt endnu paa M. Jesper Lauritsens Tid et ikke ganske ringe Antal af Dokumenter, hvoraf flere gik langt tilbage. Havde den gode Mester Jesper givet os gode og nøjagtige Afskrifter af disse, kunde vi uden Savn have skjænket ham næsten hele Resten¹⁾. Nu har han derimod forsøgt en Komposition, som ikke altid er falden heldig ud. Nogle Dokumenter meddeler han dog efter Ordlyden eller i Udtog, saa vidt han har kunnet læse dem, og det er da ogsaa disse Partier af hans Arbejde, der især tildrage sig Opmærksomheden; men jevnlig standser man ved det Spørgsmaal, om M. Jesper har læst rigtig. Skjønt »Brænderup Kirkebog« altsaa just ikke er nogen ren og uplumret Kilde, vilde det dog have været heldigt, om flere Præster paa hin Tid, da meget endnu var i Behold,

¹⁾ Følgende Notits under Aaret 1589 turde dog være af Interesse: »Dette Aar Arnoldus Wittfeld (ita ipse auctor scripsit) ex Græco in Latinum transferri curavit beati Patris Macarii Ægyptii Homilias quinquaginta, et postea dono dedit exemplar amico suo perfamiliari Domino Doctori Eschillo Christiano Medico, cui ejusdem libri lectionem commendatam esse vult, ut re ipsa Christianus non saltem nomine esse possit. — Vidi manum ipsam nobilissimi Hvittfeldii, et hinc æstimo pietatem hominis«.

som siden er sunket i Tidens Grav, havde gjort sig saa megen Flid, som M. Jesper Lauritsen kjendelig har anvendt, for at redde de Minder fra Fortiden, der vare tilgængelige for dem.

Inden vi gaa over til Meddelelse af et Uddrag af Optegnelserne, skal her først hidsættes, hvad vi vide om Forfatteren eller Samleren.

Jesper Lauritsen var født i Svenborg d. 19. Okt. 1624. Hans Fader var Smed, hvorfor Sønnen undertiden betegnedes med Tilnavnet Smit (Smetius). Den 23. Juli 1645 blev han fra Odense Gymnasium immatrikuleret ved Universitetet og fik M. Jørgen From til Privatpræceptor. — I »Brenderup Kirkebog« ytrer han ved Omtale af Kommunitetets Stiftelse (1569): »huilchen kongelig Mildhed och Naade ieg och underdanigst haffuer høj Aarsag at berømme, efftersom jeg uværdig, fra Othense Gymnasio priuilegeret, Kosten in Communitate Regia nødt haffuer per biennium, ved de Tider Freden vaar nær ved at sluttes mellom Kron Danmarch och Sverrige Anno 1645, til Aar 1647, [da] Tøjhuset nylig affbrendte, som denne høyskadelige Ildebrand den 19. Februarij i Kiøbenhaffn begyntes Fredagen post Dominicam Septuagesimam, circa 3tiam pomerid. samme Aar«. — Efter at have fuldendt sine Universitetsstudier blev Jesper Lauritsen Lærer for Jørgen Rosenkrantz's Børn. Som saadan tog han i Sept. 1655 Magistergraden ved Sorø Akademi, som Rosenkrantz forestod¹⁾, og Aaret efter blev han Rektor ved Sorø Skole. I »Brenderup Kirkebog« skriver han: »Aldrig jeg Sorø Skole forglemmer, som jeg paa femte Aar haffver hafft saa stor Møye med, huor Velb. Jørgen Rosenkrantz til Kieldgaard, Generosissimi Herois Oligeri Rosencrantzii de Rosenholm filius, min høyærede Fautor et Mecænas ad cineres usque suspiciendus,

¹⁾ »Casparus Laurentii Smetius, perillustris atque magnifici Dn. Georgii Rosenkrantzii generosæ soboli a studiis«, kreeredes 9 Sept. 1655 med 5 andre Kandidater til Magister af Decanus M. Albert Møjer.

imidlertid vaer Ober Hoffmester¹⁾«. — 1660 blev han Præst i Brænderup og Ore (ordineret 30. Nov.). Han ægtede først Formandens, M. Matthis Hviids, Enke. Efter hendes Død blev han 25. Juni 1680 gift med Mette Pedersdatter Worm, der var Biskop Kingos Stifdatter. Efter en Tid at have været Viceprovst, blev han 1680 Provst i Vends Herred og var det til sin Død, 10. April 1685. Et Brev skrevet af ham ikke mange Dage før hans Død, til Biskop Kingo, viser de Vanskeligheder, han baade som Provst og Præst havde at kjæmpe med i sin sidste Tid²⁾.

Hvad der i det følgende er sat mellem Anførselstegn, er M. Jesper Lauritsens egne Ord eller Dokumentafskrifter og Uddrag. Undertiden have vi dog maattet forkorte Vidtløftigheden, ligesom meget uvedkommende er udeladt.

»1374, quarto die Pentecostes, gaff en Mand, ved nafn Peper, til Brenderup Prestegaard en Marsell Jord, som er Skoff, Ager och Eng, omnem terram suam et terras sibi a fratribus suis prius scotatas et a sorore, cum agris, pratis et siluis, ob remedium animæ suæ. Propterea unusquisque Sacerdos tenetur orare pro anima ejusdem«.

»Circa idem tempus Bothilda Owesdaatter etiam legavit ad curiam Ecclesie huius Brenderupensis terras ibidem, quas habuit«.

»1380, die beati Barnabæ Apostoli, har en Qvinde ved Naffn Mereth Matthisdaatter, giffuet³⁾ til curiam eiusdem ecclesiæ, der Woldemarus (Podebusch) vaar Bisp i Fyen, och Dominus Willichinus Sacerdos de Gelsted⁴⁾«.

¹⁾ I samme Hdskr. findes en Tiltale »ad Regiæ Scholæ Sorensis alumnos« i latinske Vers »parieti Scholæ Roschildensis olim inscripti« angaaende et derværende Kristusbillede.

²⁾ Det er trykt i Kirkehist. Saml. 3. R. V, 601 ff.

³⁾ Hvad hun har givet, siges ikke (jvfr. følgende Note).

⁴⁾ I Vends Herreds Provstebog af 1572 (i Odense Bispearkiv) findes følgende Antegnelse under Brænderup: »Findes ett skøde y en gamell Antiphonarij Bog, wdgiffuit aar 1383, lydendes, at en Qvinde widt naffn Mareth Mattisdaater skøtte till Preste gorden nogen Jordt, liggendis paa Brenderop Marck, medt sin tilleggelse, och kallis samme Jordt Bandtz Jordtt«.

»Anno Domini Millesimo ccc^o octogesimo quarto, in die beatorum Martyrum Crispini et Crispiniani, haffuer en Qvinde nomine Gunder Juels, constituta in iudicio Præpositali in Ouby coram Domino Nicolao Sacerdote in Medelfardt, skiødt all hendis Jord, som hun haffde paa Brenderup Marck, ad mensam Sacerdotis, tali conditione, qvod habeat memoriam in missis suis pro animabus parentum suorum omni anno cantandis¹⁾. Som nærværende ved Skjødets Udstedelse nævnes: Dominus Philippus, sacerdos plebanus in Brenderup, cum pluribus fide dignis«.

Denne Dn. Philippus er den første Præst i Brænderup, som M. Jesper Lauritsen veed af at sige. »Den anden Prest aff dem, jeg finder, som mig siunis, der haffuer været i Brenderup, er Dominus Laurentius Jacobi, Clericus Ottoniensis, Anno 1431«. Det er den Hr. Laurentz, Præst i Brægendorp, som nævnes i et Brev fra 1440²⁾; og det er aabenbart den samme, om hvem Forf. paa et andet Sted siger:

»Jeg finder, at en Prest i Brenderup Sogn, ved Nafn Her Lauritz Jepsen, Aar 1485, Dominica Judica, haffuer taget et Sognevidne om Prestegaardens Jord mod Peder Jenssens Klage, at den Jord, der ligger til Prestegaarden, haffuer ligget der til i l. Aar och meere for hver Mands Aatale. Samme Prest Her Lauritz haffuer dér paa taget et Tingsvidne, udsted aff Vendtz Herridtzting samme Aar, Tirsdagen nest for S. Jørgens Dag, liudendes iblant andet, at hand fick Prestegaardens Jord aff Kong Erich. Der dette Tings Vidne bleff giffuet, vare disse effterskreffne Prester med: Her Madtz Bang i Asperop, Her Jesper Olssen i Balsleff, Her Mickel Perssen i Why«.

At denne Hr. Laurits Jepsen ell. Ibsen (som han undertiden kaldes) virkelig har levet 1485, stadfæstes af følgende Kollats, udstedt 1484 af Biskop Karl Rønnoy,

¹⁾ For cantandis har Hdskr. precantibus.

²⁾ Ny kirkehist. Saml. VI, 754.

hvoraf fremgaar, at Hr. Laurits, der da endnu var i Live, havde afstaaet Embedet mod en aarlig Afgift til Hr. Søren Madsen, der atter 1484 byttede med Hr. Jøp Lauritsen. Har Hr. Laurits Jepsen levet 1484, kan han ogsaa have været i Live 1485, og naar han, og ikke den Mand, der faktisk var Præst, erhvervede Tingsvidnet, da var det vel, fordi han som Indehaver af en Del af Embedets Indtægter, havde Interesse af, at disse bevaredes, ligesom han paa Grund af sit lange Kjendskab til Forholdene i Sognet bedst kunde hævde Præstekaldets Ejendomme. — Den omtalte bispelige Kollats lyder saaledes:

»Carolus, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Ottoniensis, dilecto nobis in Christo filio Domino Jacobo Laurentij, Presbytero nostræ dioceseos, paternum affectum in Domino ac¹⁾ salutem. Tuæ probitatis ac aliorum virtutum merita, quibus erga nos laudabili testimonio comprobaris²⁾, nos sollicitant et inducunt, ut personam tuam gratiæ specialis favore prosequamur. Quapropter ad præsentationem Serenissimæ Principissæ ac potentissimæ Dominiæ, Dominiæ Christinæ, Dei gracia Daciæ, Norwegiæ, Sclavorum Gottorumque Reginæ, Electæ in Reginam Sveciæ, Ducissæ Slesvicensis ac Holsatiæ, Stormariæ et Ditmarciæ, Comitissæ³⁾ in Oldenborg et Delmenhorst, ac natæ Ducissæ Saxonie, Ecclesiam parochialem sancti Petri Apostoli in Brenderop nostræ diocesis de jure et de facto pronunc vacantem per liberam resignationem cuiusdam Domini Severini Matthiæ, ultimi et immediati possessoris eiusdem, per viam permutacionis, cum omni nostra plenitudine, quantum cum Deo et jure possumus, tibi in nomine Domini conferimus, teque per annuli nostri impressionem investimus presencialiter ad eandem, curam animarum et administrationem spiritualium et temporalium tibi in animam tuam plenius committentes. Volumus etiam tibi de omnibus et

¹⁾ Afskriften har: ad. ²⁾ Afskr. har: comprobasti. ³⁾ Afskr. har: Ducissæ Ventissæ.

singulis dictæ Ecclesiæ rusticis¹⁾ plebanicis, quocunque censea[n]tur nomine, integraliter respondere et ullum alterum²⁾ quovis modo; Prouiso tamen, quod canonica porcio Domino Laurentio, qui dicto Domino Severino eandem Ecclesiam antea resignauit, juxta resignacionis contractum, quoad vixerit, resignatur. Dominis insuper Sacerdotibus per te [requisitis]³⁾ [man]damus [quod] te in dictæ Ecclesiæ cuius[cun]que et singulorum [bonorum] suorum corporalem possessionem instituant. Datum in Castro nostro Ørkill, feria quinta ante festum beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum, Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto. Nostro sub Secreto presentibus appenso“.

(Afskriveren bemærker, at kun lidet af det vedhængende Segl var i Behold).

Om den Hr. Jep Lauritsen, som fik ovenstaaende Kollats, er ellers intet bekjendt. Vi anførte ovenfor Bevis for, at hans Næstformand, Hr. Laurits Jepsen, der fremdeles nød en »portio canonica« af Kaldet, 1485 optraadte som Brænderup Præstegaards Værge. — I et Tingsvidne fra 1541, hvoraf Forf. meddeler et Udtog, omtales det ogsaa, at Hr. Laurits Ibsen (Jepsen) i sin Tid, i 40 Aar og mere, havde boet i Brænderup Præstegaard, som han med Kirken havde faaet i Forlening af Kong Erik⁴⁾, og at ingen i hans Tid havde haft nogen Rettighed over Præstegaardens Skov, uden hvem han tilstedte det.

Da der manglede et Blad i Hdskr., den Gang det i forrige Aarhundrede blev afskrevet, ere Efterretningerne

¹⁾ Mon her ikke skal læses: ruribus? ²⁾ For ullum alterum skal formodentlig læses: nulli alteri. ³⁾ Hul i Afskriften, hvor man maa antage, at der har staaet Navnene paa nogle Nabopræster.

⁴⁾ Heraf fremgaar altsaa, at Brænderup i Middelalderen har været et kongeligt Patronatskald. Med meget andet fynsk Gods lagdes denne Kirke til Dronning Christines Livgeding, hvorfor det var Dronningen, der 1484 gav Hr. Jep Lauritsen Præsentsats paa Brænderup Kirke (s. ovf. S. 145).

om Præsterne omkring Aaret 1500 ufuldstændige. Men det ses dog, at der henimod Slutningen af det 15. Aarhundrede har været en Præst ved Navn Hr. Oluf Jensen¹⁾, der var her 1490, da den store Kirkeklokke blev støbt. Ligeledes omtales, at han har levet samtidig med Hr. Anders Perssen, Præst i Aaby, og Hr. Hans Nielsen, Præst i Asperup²⁾. Efter Hr. Oluf fulgte vistnok

Hr. Knud Henriksen, i hvis Tid Grevefejden og Reformationens Indførelse faldt. At han tidligere havde været Skriver paa Nyborg Slot, ses af følgende Brev:

»Vi Hans, met Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, Hertug udj Slesvig, Holsten, Stormarn och Dithmerschen, Greffue i Oldenborg och Delmenhorst, helse Eder alle vore kiere vndersaatte, vores och kronens bønder och tienere, som bygge och boendis erre udi Sundsherridt och Sallingherridt, kierligen met Gudt och vor Nade. Kiere Venner, vider, at os Elskelige Her Knud Hinrichsen, vor Scriffuer paa vort Slot Nyborg, haffuer ladet berette och kierdt her for oss, at I icke ville giffue hannem sit Scriffuer Korn, som andre vore och kronens bønder och tienere, som der til Slottet ligge, utgiffue etc. Thi bede vi och biude Eder alle och hver seerdelis, at I hver i sit Sted giffue och fornøye hannem saadan scriffuer korn til gode rede, som de andre voris och kronens bønder och tienere, ther til Slottet ligge, giøre och utgiffue; och lader det ingenlunde. Giffuet paa vort Slot Køpnehaffn, Fredagen nest efter Fastelagens Søndag, Aar efter Gudsbyrd M. D. vndecimo.

Under vort Signet«.

»Kongens Signet staar bag paa Breffuet i rødt Vox, som er saa got som borte. Under breffuet staar vist

¹⁾ Naar han et Sted i nærv. Mnskr. kaldes Oluf Hansen, er det vel en urigtig Oversættelse af Olaus Johannis. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. VI, 750 f.

²⁾ Denne Mand forekommer 1504 som Præst i Asperup (s. Ny kirkehist. Saml. VI, 754).

(som mig tyckis) Christiernus Rantzow. — Min enfoldige Mening er, at bemelte Her Knud Henrichsen, som jeg tencker vaar Skriffuer paa Nyborg Slot, haffuer ført dette Breff med sig hid til Stedet, saavel som et andet Diploma, giffuet i Christiani II. 2do regiminis anno, huilcket jeg finder icke i Arrild Hvitfeldt. — — Dette Christiani II. Breff liuder, som følger:

»Vi Christiernus, med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, udvaldt Konning til Suerige (etc.) Helse Eder alle sammen vore kiere vndersathe, bønder och menige almue, alle ihuem I tiene eller tilhører, som bygge och boendis ere vdj Nyborig Lehn, Salingherridt, Sundsherrit, Hintzholm, Lolland och Lauend, kierligen med Gud och vor Nade. Kierre venner, som I nu vel hørt haffue, at vi nu haffue hollet vort Brøllup och kongelige Hoff, och ladet krone vor kiere Hosfrue, Høyborne Førstinde Frue Elisabeth, Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Drottning etc. och haffue dertil schreffuet och bedet mange Herrer och udlende Førster, Os och Danmarckis Rige til ære, och haffue dermed nu giort och haft stor Kost, Tyngte och Besværing, som vort Elskelige Danmarckis Rigis Raad och andre vel seet och fornummet haffue. Da for saadan merkelig Leiligheds Skyld och sammeledis effter en gammel Sedvane, som aff Arilds tid her i Riget verit haffuer, haffuer for^{ne} vort Elskelige Danmarckis Raad tilladt os en muelig Landhielp at mue fange aff den mene mand her i Riget, vdj saa maade at huer fire mend effter et Mandtal, som leggis skal uden ald vild¹⁾, skulle giffue os iiij. Marck Penge, och det [saa] at den rige hielper den fattige, och skal derfor ingen fri være uden en Prestegaard

¹⁾ Rimeligvis har Hr. Knud Henriksen været anvendt til at optage dette Mandtal og indkræve Skatten. Der haves nemlig i Langebeks Diplomatarium et Kongebrev af samme Dag (24 Aug. 1515) til Eske Bille, Lensmand paa Hagenskov, om at Kongens Kapellan, Hr. Knud Marcussen, skulde gjøre Mandtal i Hagenskov Len og oppebære den Landehjælp, Menigmand skulde give.

til huer Kircke, Degnegaard, Kircken och Ridderskaffs Sæde-
gaarde, Wgedags mænd¹⁾ Gaardsede och Tienere for deris
Gaarde, som plege af Arildstid fri at være, Kircken och
gode Mænds gaarde²⁾, desligeste Møller, Gadehuse, Inneste
Mænd, Hyrder och Stackarle, som iche bruge Ploeg eller
Harre. Skal och vor Herritsfogit i huert Herrit besørge
den, som samme Landehielp optager, med Mad, Øll och
Hestefoder paa mene Almues Kost och Tering [effter] thi
hand ligger met .iiij. Hester i huert Herridt, baade naar
hand scriffuer Mandtall, och i midlertid hand samme Lande-
hielp optager, och skal vor Leensman³⁾ offuerlegge,
saa det skeliigen offuer all Almuen oc der-
met icke besvaris i nogen maade. Thi [befale
och] biude [wi] alle och hver serdelis, at I vor
Embetzmand paa Nyborg, som vi [haffue befalet] samme
Landehielp aff Eder at oppebære effter Mandtal, uden ald
Vild, naar hand Eder tilsiger [der om], och fornøyer hannem
paa voris vegne till gode rede denne Lande hielp, saa
hand den paa voris vegne visselige til gode rede vdfanger
inden Sancte Mortens Dag nest kommandes ath alderseneste.
Vi ville holde Eder alle ved Loug, Skiell och Ret, som en
Christen Konning bør at giøre. Thi lader Eder alle och
hver serdelis her vdinnen finde, som gode troo vndersaatter
bør at giøre. Thet ville vi med Eder alle och hver ser-
delis gierne forskylle. Och lader det ingenlunde. Giffuet
paa vort Slot Kiøpenhaffn S^{ti}. Bartholomæi Dag, Aar Christi
Mdxv. Under vort Zignet«.

»Seglet staar bag paa breffuet, temmelig kiendeligt.
Ellers findis der och bag paa: Til Nyborg — Niels Bilde«.

Hr. Knud Henrichsen, Sognepræst i Brænderup, fik
1539, Tirsdag efter Søndag Lætare, et Tingsvidne af Vends
Herreds Ting, at han ikke bør at holde det Led ved Padde-
mose mod Kjærby Mænd. Samme Hr. Knud fik 1541,

¹⁾ Afskriften har: mænds. ²⁾ Sic! ³⁾ Hul i Afskriften.

Tirsdag efter S. Laurentii Dag, et Tingsvidne af Vends Herreds Ting om »sit Levned's gode Forhold og om den Skade, Brænderup Præstegaards Skov fik i Grevens Tid, der alle Skove vare opgivne, og at ingen har bevaret sig med samme Skov og Kirkens Ejendom uden de Præster, som have boet i samme Præstegaard, som fornævnte Hr. Knud nu ibor«.

»Saa vijt finder jeg om bem^{te} Hr. Knud Henrichsens tid, om hannem jeg icke ellers haffuer hørt noget; men meget got haffuer ieg hørt aff dennem, her i Herredet boer, om den Præst, som efterfølger¹⁾ ved Nafn Hans Truelssen. Det veed jeg om hans Kald, at Aar 1545, Søndagen nest for S. Andreæ Apostoli Dag, paa Brenderup Kirkegaard til Sogne Stefne fremstod Erlig och Velbyrdig Mand Steen Bilde til Kiersgaard och møndtlig adspurde menige Brenderup Sognemend, om de alle endrectelig haffde eligeret och udvald nogle Personer vdi sin Fraverelse til Sogne-Prest udi Brenderup Sogn; dertil suarede menige Sognemend, som tilstede var, met et Mundhoff, at de icke endrectelig haffde udvald nogle [anderledes] end med vilchor, som nogle aff dennem gjorde udj Superintendentens Nærværeise. Item atspurde for^{ne} Sten Bilde, om menige Sognemænd vilde være ved samme Udvellelse eller och ey. Der til suarede menige Brennerup Sognemænd, at de icke andre ville samtycke, end som hand vilde med dennem; mens vaar det hans Villie och Samtycke, da begierte de Her Hans Trogelssen udi Melfar, fordi de kiender Personen och hans gode Ræckte udi all Vendtzheridt, da(!) alle endrectelig samtaate och udvalde, som de oc tilforn gjorde

¹⁾ Denne Forfatter kjender altsaa ikke noget til den Hr. Hans Mortensen, som i A. Samsings Præsteliste fra Brænderup nævnes som Hr. Knud Henriksens Efterfølger (Ny kirkehist. Saml. VI, 751). Jvf. Wiberg I, 215, hvor alt, hvad der findes om »Johan Mortensen«, rettelig bør henføres til Hans Trogelsen. Resultatet bliver sikkert, at »Mortensen« er en Fejllæsning for Trogelsen. Hans ell. Johan Mortensen bør altsaa udslettes af Brænderup Præsteliste.

udi Melffar med xvij Mend, udsend aff for^{ne} Brønderup Sogn til for^{ne} Her Hans Trogelssen, och udvalde hannem til deres rette Sognepræst, paa Guds Vegne at lære och undervise dennem i Guds Ord, Gud til Ære och dennem til Forbedrelse baade paa Sielsens och Legemens Vegne«.

»Anno 1547, Søndagen nest for Sancti Botulphi Dag, tog Her Hans Troelssen paa Brønderup Kirkegaard et Sogne Vidne, om der haffde været gierdet och heket tuert offuer Aæn mellem Fyllested March och Brønderup March«.

»Anno 1571 findis Her Hans Truelsens Nafn i Vendtz-Herridtz gammel Proustebog¹⁾, Aaret der effter reen skreffuen, især och forhandlendes om Brønderup Prestegaards Tilliggelse, huilchen Bog iaar er fornyet (och icke jeg veed, det er skeed siden det samme Aar 1572) effter voris kiære Her Biscops Befaling, ex tenore Juris Canonici Danorum²⁾ fol. 80 b., efftersom slig Register bescriffuis til den ende, at nogen ey maa her effter røffue fra Kircken, naar hannem saa lyster«.

»Anno 1577 er samme Sogneprestes Nafn sat offuer Skriftestolen i Brønderup Kircke, som samme Nafn sees der paa endnu udgraffuet«.

»Anno 1580 er Her Hans Truelssen kaldet til Vendtz Herridtzting mod et Tingsvidne om Hvedetienden, Tirsdagen nest effter Søndagen Lætare³⁾«.

»Anno 1583 leffde Her Hans i den store Pest, der vaar her i Danmark«.

»Anno 1589 findes Her Hans Trugelsøn med hans Karmerche i et Udkast paa en af Brønderup Byes gamle Skraaer oc Bylofve, som siunis hand self hafver udkast och skreffuet«.

¹⁾ Findes endnu i Odense Bispearkiv. — I et af Provsten i Vends Herred 1568 udfærdiget Aktstykke (K. S. 3. R. V, 471) nævnes Hans Troelsen som Præst i Brønderup.

²⁾ Saaledes benævner Forf. Kirkeordinansen.

³⁾ Om denne Sag findes Oplysning i Kirkehist. Saml. 3. R. V, 616.

»Anno 1592 blef Bisp Carls bref, som er dateret Othense Aar 1495, och flere gamle breve om Brenderup Prestegaards Kohaffue lest til Vendtz Herridtzting den 25 Januarij, da den salig Mand uden Tvifl hafver hafft trette om samme Prestegaardens Grund«.

»Effter at denne Hr. Hans Trugelssøn haffde været Sognepræst her i Brenderup i trei højlofflige Kongers Tid, døde han i Guds sande Bekiendelse Anno 1595¹⁾. Domini Johannis Trugilli Epitaphium inferius videris²⁾. Aff hans Sønner bleffue de to Præster, Her Peder Hanssen i Sandager udi Bogherridt her i Fyen, och Her Jens Hanssen, Capellan i Medelfart. Hans Døttre bleffue vel forseet och fick hæderlige Præstemænd heromkring³⁾, och en Datter kom til Taule Prestegaard i Eldherridt i Koldinghuus Lehn«.

»Effter Her Hansis Død 1595 bleff H. Madtz Hanssøn Kolding kaldet til Sogneprest til Brenderup Sogn⁴⁾, effter at hand hafde været Hr. Hans Trugelsøns Capellan i ni Aar. Hoc anno diem suum obiit M. Petrus Theocari f. Episcopus Wiburgensis. Samme Aar døde och Her Peder Hanssen i Allese, anno ætatis suæ 47. Hand var Præpositus i Lundeherridt, sacris initiatus anno 1572, 3 Febr. Hauniam missus 1566. Monumentum pie defuncti viri, vitæ indicem, vidi«.

¹⁾ I Ny kirkehist. Saml. VI, 751 siges, at han døde 1596; men nærv. Forf. maa vel staa til troende. Eftermanden tiltraadte dog først 1596 Embedet (Crone, Mester Jakob Madsens Visitatsbog, S. 303).

²⁾ Det findes dog ikke i det forelliggende Haandskrift. — Det kunde bemærkes, at i Tillæget til Salmebogen af 1553 findes »En christelig Vise« af en Forfatter, der kaldes Johannes Trugelli (s. Brandt og Helveg, Dansk Psalmedigtn. I, 45). Men om det er den Hans Troelsen, der var Præst i Brenderup, eller den lidt senere Forfatter af Skriftet »Om de hellige Engle« (1593) Jens Truelsen, der tidligere er omtalt i K. S. 3. R. IV, 458 ff., eller mulig en tredje Hans eller Jens Truelsen, maa vi lade uafgjort.

³⁾ Se Wiberg I, 215 under »Johan Mortensen« (thi det er Hr. Hans Troelsens Svigersønner, som der nævnes. Jvfr. Crone, M. Jakob Madsens Visitatsbog, S. 392).

⁴⁾ En Sag denne Præst vedkommende findes meddelt i Kirkehist. Saml. 3. R. V, 613 ff.

»Dette samme Aar vaar her saa haard en Vinter och stor Snee, at heele Landsbyer waare offuerfogen, saa mand Huus i dennem icke kunde kiende. Det gick nesten (lige)-saa forleden Effter-Vinter 1667; det vaar jo en merchelig haard och sneefuld Vinter, som ikke alleene Bonden kommer ihu, men och Øxendrissuerne icke lettelig forglemmer, der in Martio dreff Øxen offuer Isen fra Medelfart. Confer annum 1674, cujus bimestre frigus a 13. Januarij ad 13. Martii nulla unquam deleverit oblivio«.

»Anno 1601 staar M. H. S. — M. J. D. paa et gammelt Pernilde i Prestegaardens Mellem-Stue; det er: Madtz Hanssen och hans Kone Margrete Jørgens Daatter, Her Jørgens Daatter i Roenes. Der hos disse Ord: Fiat misericordia tua, Domine, super nos, sicut speravimus in te. Ex cantico Ambrosii et Augustini ad sidera usque tollendo. Dette kunde ellers henførís til inscriptiones¹⁾«.

»Anno 1605, neste Søndag for Pintzdag, 12 Maji, er i Hr. Matzis Tid skreffvet et Sogne Vidne om Stole Staene i Brenderup Kirke, og samme Aars tal findes paa Prestekonens Stoel i Kirken, met Her Matzis och hans Kones Nafne; huilchen Stoel bleff flyt ned fra sit Sted, der Kirken bleff opgifven(!) Ao. 1656, och Stolestaerne blef en Hob forandret, da velb. Jomfru Mette Friis vilde hafve och fick ochsaa fire Stole (to paa hver Side) til Holsegaard, for faa Aar tilforn sammenbygt af tvende Bøndergaarde«.

»Anno 1606, 30. Septembris, forsøgte velb. Niels Skinckel til Gierschoff for hands Tieneris Skyld i Bro denne Deeling och Omliggelse at faa underkiendt«.

»Udi Her Matzis Tid skal uden tvifl være giort et Mageskifte mellem velb. Erich Bilde til Kiersgaard och Presten anlangende nogen Jord, som er kommen fra Brenderup Prestegaard. Sluttis af Landsdommerens, velb. Claus Brochenhusis, Steffning, daterit 1640, 24. Aprilis«.

¹⁾ »Inscriptiones« mangler i den foreliggende Afskrift af »Brenderup Kirkebog« (sml. foran, S. 152, Not. 2).

»Anno 1610 hafver bemelte Erick Bilde ladet Her Madtz kalde til Dombs Beschriffuelse om Fyllested Mølleddam«.

»Anno 1616, 30. Aprilis, et Mageskifte Tingsvidne mellem Her Madtz och Lauritz Kaare i Brenderup«.

»1618. quem dicas ejuleum¹⁾, 24. Febr.²⁾ om Prestegaardens Bygfældighed i hans Tid. Samme Aar 28. Julij er Her Matz och kaldet mod Tingsvidne om en Fiskedam ved en Gaard i Fyllested, emellem Hans Lauritzens Gaard, Prestens Jord och Erik Bildes egen Jord, at den er brugt til Kiersgaard ukiert i 50 Aar«.

»Anno 1620 er kongelig Tilladelse [udstedt], at Ore oc Brenderup schulle betienes af en Prest, Hr. Knud, om hand da lefved Hr. Matz ofver«.

(Om de følgende Præster ere de i Hdskr. meddelte Notitser meget ufuldstændige, saa de skulle ikke meddeles her, saa meget mere som nærværende Tidsskrift allerede andensteds indeholder temmelig udførlige Oplysninger om Præsterne i de to forenede Sogne i det 17. Aarhundrede³⁾, hvorom Oplysninger ogsaa findes hos Vedel Simonsen, Bidrag til Kongeborgen Rugaards Historie).

¹⁾ Et Klageaar (paa Grund af Trediveaarskrigens Udbrud).

²⁾ Formodentlig skal her underforstaas: Et Vidne (eller noget lignende).

³⁾ Kongebrevet er meddelt i Ny kirkehist. Saml. VI, 765 (jvfr. K. S. 3 R. V, 617. Vedel Simonsen, Rugaard II, 1, 103).

⁴⁾ Ny kirkehist. Saml. VI. og K. S. 3 R. V. (se Registeret under Brænderup).